

In wisselwerking met de zaal

▲ Rutger Kopland: „De handigheidjes van het dichten ken ik langzamerhand wel. Maar daar moet je juist vanaf blijven, van die handigheidjes.”

Foto: Archief DGP

■ De Groninger dichter Rutger Kopland, Jules Deelder en Anna Enquist zijn enkele van de negentien dichters die zaterdag tijdens de 18e nacht van de Poëzie in het Utrechtse Vredenburg voorlezen uit eigen werk. Verder brengt Tom Lanoye vertaald werk van Shakespeare en zorgen Het Nationale Ballet, de Harlinger Huusvrouwen en Jenny Arean & Lucretia van der Vloot, samen met nog tal van andere artiesten, voor smakelijke tussendoortjes. Enkele vragen aan Rutger Kopland

- Wat betekent de Nacht van de Poëzie voor u?

„Ik ben in jaren dat ik er zelf niet hoefde op te treden ook wel naar de Nacht van de Poëzie gegaan. Voor de gezelligheid, en om naar andere dichters te luisteren

mensen van vlees en bloed zijn. Als je bij het voorlezen maar niet tussen de luisteraars en het gedicht in gaat staan, zoals acteurs dat vaak doen. Je moet het gedicht altijd het volle pond geven. Voor mij geldt dat ik bij het schrijven mezelf de dingen hoor zeggen die op het papier komen. Mijn gedichten moeten mijn adem hebben. Mijn eigen ritme, mijn eigen toon. Dat heeft te maken met bijna onbewuste fysiologische eigenschappen. Die nonverbale eigenschappen zijn nog belangrijker dan de woorden. Het is aangetoond dat 60% van de communicatie berust op het nonverbale. Daarbij ga je te rade, als je een gedicht voorleest.”

- Wat vond u van de protestactie in '96 waarbij Serge van Duinshoven en Olof

veel gedichten. Ik kom ook niet zoveel in aanraking met de podiumgeneratie. Ik vind wel: dichten moet ontzettend goed en anders moet het helemaal niet. Ik zit dit jaar in de jury van de Herman Gorter-prijs, dus de komende maanden ga ik veel gedichten lezen. En ik ben het afgelopen half jaar, omdat ik gastdocent was aan de Universiteit van Groningen, bezig geweest met het werk van vijf dichters: Esther Jansma, Frank Koenegracht, K. Michel, Tonnus Oosterhoff en Martin Reints. Ik heb stukken over hun werk geschreven en ik heb ze alle vijf gevraagd zelf een stuk over, tegen of parallel aan mijn beschouwing te schrijven. Dat boek ('Mooi, maar dat is het woord niet') is nu klaar.”

Herkenbaar

- Wordt dichten op den duur gemakkelijker of moeilijker?

„Moeilijker. Ik heb het altijd al moeilijk gevonden, maar naarmate je langer schrijft heb je een groter arsenaal aan mogelijkheden aangewend. Alles wat je waarmerk wordt, kan zo herkenbaar worden dat mensen meteen zien: 'dit is Kopland.' Het wordt steeds moeilijker om de dingen te zeggen zoals je ze nog nooit gezegd hebt. Je kunt het vergelijken met de muziek van Mozart. Je hoort meteen 'dit is Mozart', maar daar zitten ook heel oninteressante dingen bij, die alleen maar routine bevatten. De handigheidjes van het dichten ken ik langzamerhand wel. Maar daar moet je juist vanaf blijven, van die handigheidjes.”

- *Wat betekent de Nacht van de Poëzie voor u?*

„Ik ben in jaren dat ik er zelf niet behoefde op te treden ook wel naar de Nacht van de Poëzie gegaan. Voor de gezelligheid, en om naar andere dichters te luisteren. Ik vind optreden daar altijd erg leuk. Het is zo'n geweldig grote menigte die je tegenover je hebt, de sfeer is zo intens. Als je opkomt, de stilte die er hangt, al die vage gestalten en gezichten die je vermoedt en deels ook ziet.

Ik vind het spannend, op een heel plezierige manier. Bij het voorlezen luister je naar je eigen stem, je luistert naar wat er verdwijnt, wat er terugkomt, je bent in wisselwerking met de zaal. In kleine zaaltjes is dat veel minder het geval, dat is minder theatraal.”

Melodieën

- *Poëzie hoort niet op een podium, wordt wel gezegd.*

„Ik vind het helemaal niet erg dat gedichten gebruikt worden om voor te lezen. Gedichten zijn ook melodieën, er zit een heel duidelijk muzikale kant aan. Er zitten ritmes, pauzes, melodielijnen in. En het sociale aspect is misschien ook niet zo ongunstig. Het is helemaal niet slecht als mensen zien dat dichters

Het is aangetoond dat 60 % van de communicatie berust op het nonverbale. Daarbij ga je te rade, als je een gedicht voorleest.”

- *Wat vond u van de protestactie in '96 waarbij Serge van Duijnhoven en Olof Zwetsloot het podium van Vredenburg beklommen?*

„Ja. Hm. Ja. Kijk, ik ben indertijd betrokken geweest bij de presentatie van het blad Millennium (opgericht door o.a. Serge van Duijnhoven). Op zich vind ik wel dat wij als oudere generatie ons best zouden mogen bemoeien met wat er na ons gebeurt. In De Gids publiceren verschillende jonge mensen die ik zeer de moeite waard vind, zoals Elma van Haren en Arjen Duinker. Maar wat in Millennium stond was niet het beste. Ik kan me niet herinneren dat ik er erg opgewonden van werd. Ik ben ook wel eens aan een boek van Joost Zwagerman begonnen; ik kom daar niet doorheen. Het lukt niet. Maar dat is wederzijds, geloof ik. Hij vond mij in de tijd dat hij de Maximalen aanvoerde, een behoorlijke mafketel.”

- *Kent u het werk van Ruben van Gogh?*

„Ik heb er geen oordeel over, want ik lees niet zo heel

oninteressante dingen bij, die alleen maar routine bevatten. De handigheidjes van het dichten ken ik langzamerhand wel. Maar daar moet je juist vanaf blijven, van die handigheidjes.”

- *Trekt u zich iets aan van recensies?*

„Invloed is een groot woord, maar ik kan niet zeggen dat het me altijd onberoerd laat. Zo is eens gezegd dat mijn poëzie wel heel compact, heel kort, heel woordarm begon te worden. Dat sloeg wel aan bij mij. Want naarmate je langer schrijft, ga je meer nadenken over: wat staat er nou eigenlijk? Je gaat meer nadenken over de complexiteit van de taal, de mogelijkheden en onmogelijkheden van de taal. Het is alsof je er bekommerder om wordt, je onbekommerdheid verliest. Stap voor stap nader je dan het gedicht waarin geen woord meer mag staan. Dan eindig je, zoals Gerrit Kouwenaar zegt, in het wit. Dat heeft ertoe geleid dat ik wel eens dacht: mors maar wat meer met woorden, dan. Keer maar weer eens terug naar de oude onbekermerde zeggings. 'Waar zullen we het vandaag eens over hebben'. Dat is beter dan eindigen in het wit.” *GD 26 3 98*